

Türkiye’de Hayvan ve Yağmur İlişkisine Bağlı İnanışların Kültürel Temelleri

Cultural Basis of Beliefs Related to the Relationship of Animal and Rain in Turkey

Elif Şebnem DEMİRCİ

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi,
Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve
Edebiyatı Bölümü, Rize, Türkiye

Bu makale Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde hazırlanan Türkiye’de Yağmur Törenleri ve Yağmurla İlgili İnanışlar başlıklı doktora tezinden türetilmiştir.

Geliş Tarihi/Received: 26.01.2023

Kabul Tarihi/Accepted: 25.09.2023

Yayın Tarihi/Publication Date: 31.10.2023

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:
Elif Şebnem DEMİRCİ
E-mail: elif.demirci@erdogan.edu.tr

Atıf: Demirci, E. Ş. (2023). Türkiye’de hayvan ve yağmur ilişkisine bağlı inanışların kültürel temelleri. *Culture and Civilization*, 5, 1-8.

Cite this article as: Demirci, E. Ş. (2023). Cultural basis of beliefs related to the relationship of animal and rain in Turkey. *Culture and Civilization*, 5, 1-8.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

ÖZ

İnsanlar tarihsel süreç içerisinde özellikle beslenme ihtiyacı nedeniyle tarım ve hayvancılıkla uğraşmışlardır. Hayvancılığın insan hayatındaki öneminden dolayı da suya her daim ihtiyaç duyulmuştur. Yağmur tüm canlıların hayatını devam ettirebilmesi ve yaşama tutunması için gereklidir. Ancak yağmurun yağmadığı ve suya ihtiyaç duyulan durumlar söz konusu olduğunda yağmur yağması beklenmemiştir. İnsanlar zor durumda kaldıklarında gözlemedikleri doğadan çözüm bulmaya çalışmışlar ve baş edemedikleri zamanlarda büyüye başvurmuşlardır. İlkel insanlar büyü yoluyla yağmur yağmasını sağlamaya çalışırken farklı uygulamalara yönelirler. Uygulamaların yanı sıra inanışlar da yağmur yağmasını destekler niteliktedir. Günümüzde yağmurla ilgili inanışlar ilkel dönemin izlerini taşımaktadır. Türkiye’de tüm canlılar için gerekli olan yağmurla ilgili farklı inanış ve uygulamalara rastlamaktayız. Ekonomisi hayvancılık ve tarıma bağlı insanlar için hayvanlar çok kıymetli olduğundan yaşamın her aşamasında insanlar hayvanların davranışlarını gözlemlemiş ve tabiatla arasında bağ kurmuştur. Bu çerçevede etrafında oluşan inanışlar yağmur yağışı bağlamında yorumlanmıştır. Yağmur yağışı ile ilişkilendirilen hayvan davranışlarının taklidi ile insanlar yağmur yağdırmayı hedeflemişlerdir. Bu çalışmada, yağmur yağmasını sağladığı düşünülen hayvanlarla ilgili inanışlara yer verilmiştir. Hayvan ve yağmur yağışı etkisi bağlamındaki bu inanışlar sınıflandırılarak değerlendirilmiştir. Türkiye’de hem eski inanışlar hem de farklı kültürlerden etkileşim sonrasında oluşan hayvan kültü, yağmurla ilgili inanışların hayvanlar ile bağlantılı olduğunu düşündürmektedir. Çalışmada adı belirtilmeyen kuşlarla birlikte otuz dokuz hayvanla ilgili inanış tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yağmur, inanış, hayvan, doğa, büyü

ABSTRACT

In the historical process, people have been engaged in agriculture and animal husbandry, especially due to their nutritional needs. Due to the importance of animal husbandry in human life, water has always been needed. Rain is necessary for all living things to survive and hold on to life. However, where it did not rain and water was needed, it was not expected to rain. When people were in a difficult situation, they tried to find a solution from the nature they observed and resorted to magic when they could not cope with it. Primitive peoples tended to different applications while growing and making it rain. Beliefs as well as practices support raining. Today, beliefs related to rain bear the traces of the primitive period. In our country, we come across different beliefs and practices related to rain, which is necessary for all living things. The life, which is very valuable for animals for people whose economy is dependent on livestock and agriculture, has observed animals at every stage and established a connection with nature. The beliefs formed around this frame were interpreted as the amount of precipitation. By imitating animal behavior associated with rain, humans aimed to make it rain. In this study, beliefs related to animals that are thought to cause rain are included. These beliefs in the context of animals and their effect on rain have been classified and evaluated. The animal cult, which was formed after the interaction of both ancient beliefs and different cultures in Turkey, ensured that the beliefs about rain were connected with animals. In the study, beliefs about 39 animals were identified, including unnamed birds.

Keywords: Animal, belief, rain, magic, nature

Giriş

Ekonomisi hayvancılık ve tarıma bağlı insanlar için hayvanlar çok kıymetli olduğundan yaşamın her aşamasında insanlar hayvanların davranışlarını gözlemlemiş ve tabiatla arasında bağ kurmuştur. Bu nedenle hayvanlar kadar davranışları da araştırma konusu olmuştur. "Hayvan davranışları bugün olduğu gibi, benzer nedenlerle ilk çağlarda da önemlidir. Hünerli avcı ve balıkçılar tahminlerini genellikle avlarının davranışlarını dikkate alarak yürütürler." (Demirören, 2002). Ayrıca yaşamını sürdürebilmek için toprağa bağlı olan insanlar, ürünlerden verim elde edebilmek için hava şartlarıyla oldukça ilgilenmiş ve tahminlerde bulunmuşlardır.

İnsanlar gözlemledikleri doğa olayları sonrasında hayvanlarla tabiat arasında ilgi kurarlar. Hayvanların davranışları gözlemlenerek hava durumu hakkında tahmin yürütülmektedir. Bu çerçevede etrafında oluşan inanışlar yağmur yağışı bağlamında yorumlanmıştır. Türkiye'de birçok hayvanla ilgili inanışa rastlanılmaktadır. Bu çalışmada çok sayıdaki yazılı kaynak içerisinde hayvanlarla bağlantılı olan inanışlar incelenmiştir. İncelenen inanışların kültürel temellerine değinildikten sonra literatür taramasında elde edilen çeşitli hayvanlarla ilgili inanışlar, ilgili başlıklar altında sınıflandırılmıştır.

Hayvan ve Yağmur İlişkisine Dair İnanışların Kültürel Temelleri

Türkiye'de birçok hayvanla ilgili inanışa rastlanılmaktadır. Hayvanlarla ilgili bu inanışların mitoloji ile bağlantılı olduğunu söyleyebiliriz. Yunan mitolojisinde en güçlü Tanrı olarak kabul edilen Zeus, arılar tarafından beslendiği için Arıların Tanrısı olarak kabul edilmektedir. Duyu organları çok güçlü olan arılar yağmur yağışı ile ilişkilendirilebilir. Meteorolojideki bulguları kavrama yetisine sahiptirler. Yağış oranı, atmosferik basınç ve rüzgâr hızı ilişkisini arılar yardımıyla anlayabiliriz (Clarke ve ark., 2018).

At, Türklerin yaşam tarzının etkisiyle kutsal kabul edilen bir hayvandır. Türk kültüründe etkili olan at, şamanların yeraltı ve gökyüzüne yaptığı yolculuklarda binek hayvanı olma vasfıyla karşımıza çıkar. At, şamanın binek hayvanı olmasının yanı sıra kurbanlık hayvan olarak da kullanılırdı. Bu kurban törenlerinde beyaz at tercih edilmektedir (Elçin, 1997). Atlar sevgileri çok güçlü olan hayvanlardır. Sözlü kültür ürünlerinde sıklıkla karşılaştığımız atlar sevgileri sayesinde olacakları hisseder, kahramanı gerektiği yerde uyarır. Bu bağlamda atlar doğayla ilgili olayları da önceden hissetme özelliğine sahiptir. Atların kulaklarını dikmesi yağmur yağacağı şeklinde yorumlanmaktadır.

Halk inanışları içerisinde genellikle uğursuz ve ölümün habercisi olarak kabul edilen baykuşların diğer kuşlarda da olduğu gibi sevgileri çok güçlüdür. Baykuşların farklı şekilde ötmesi yağmur yağacağına işaret etmektedir.

Yağmur yağması ile ilişkili olan diğer bir hayvan da eşektir. Eşeğin yağmurla bağdaştırılması mitolojik kökeniyle ilgilidir. Eşek, Yunan-Roma mitolojisinde Priapus'un sembolü olarak kabul edilmektedir. Priapus, "Yunan mitolojisinde çiftlik hayvanları, meyve bahçeleri ve erkek cinsel organının koruyucusu olan bereket tanrısının adı olup, Dionysos ile Apharodite'nin oğlu olduğuna inanılmaktadır." (Öztürk, 2009). Mitolojide, eşeğin bereket tanrısının simgesi olması, yağmurla ilgili inanışlarda bolluk ve bereketin sembolü olan eşeğin yer almasını açıklamaktadır.

Fare, eski Türkler tarafından kutsal kabul edilmekte aynı zamanda on iki hayvanlı Türk takvimi içerisinde yer almaktadır. Takvime göre, fare yılında kış çok soğuk geçmekte, yağmur yıl ortasında fazla yağmaktadır (Turan, 1941). Yağmurla ilişkilendirilen fare, inanışa göre, çok gürültü yaparsa yağmur yağacağına işaret etmektedir. Fare de diğer hayvanlarda olduğu gibi doğaya karşı hassastır, yağmur yağacağını önceden hissederek gürültü yapabilir.

Türk kültüründe kutsiyet kazanan hayvanlar arasında yer alan güvercinin evin balkonuna ya da başka yerine yuva yaptığı durumda evde yaşayanların zengin olacağı düşünülmektedir (Çelik, 2001). Güvercin ayrıca İslâmiyet'te mübarek kabul edilen hayvanlardan biridir. Hz. Muhammed'in Medine'ye hicreti esnasında sığındığı mağaranın önüne bir güvercin yuva yapar. Mağara önüne ulaşan düşmanlar bu güvercinin yuvasını gördüğü zaman mağaranın içine bakma gereği duymazlar. Bu nedenle güvercin peygamber kuşu olarak adlandırılmaktadır (Mollaibrahimoğlu, 2008). Bu özelliklerinden dolayı güvercinin bereketin sembolü yağmurla ilintisi açıklanabilir.

Kutsal kabul edilen hayvanlardan biri de horozdur. Eski Türkler ve Çinliler tarafından horoza kutsiyet addedilmiştir. Horoz, Çin'de yenmeyen bir hayvandır, yeni yıl için de öldürülmemelidir (Eberhard, 1987). Altay mitolojisinde horozun gök ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Horozun günün ağarışını haber veren, kötü ruhları kovan ve barışı simgeleyen kuş biçimli koruyucu ruh olduğuna inanılır (Korkmaz, 2008). Horozun gökle bağlantısı olduğu düşünüldüğü için ötüş şekline göre yağmur yağışı belirlenmektedir.

Kabuğundaki izlerden dolayı kehanet için kullanılan kaplumbağa ölümsüzlüğün sembollerinden biridir. Kaplumbağanın kabuğu gökyüzünün kubbesine, vücudunun alt kısmıysa yeryüzünün düz sathına benzetilirdi (Eberhard, 1987). Çin mitolojisine göre wu gui, 'siyah kaplumbağa' kadın erkek ilişkisinde bir arabulucudur ve "kaplumbağa" sözcüğü penis anlamında grafik bir anlatımdır (Eberhard, 1987). Yaşamın sembolü olan kaplumbağanın yağmurla ilgili inanışlarda yer alması şaşırtıcı değildir.

Her boyun bir ongonu olduğu eski Türkler tarafından inanılan bir durumdur. Yakut Türkleri her kabilenin bir hayvandan türediğine inanmaktadır. Bu nedenle kaz kesinlikle yenmeyen hayvanlardandı (Ögel, 2010). Ayrıca, Türk mitolojisinde kaz ilk defa yaradılış destanında karşımıza çıkmaktadır, kazın su üstünde uçması onun su ile bağıni göstermektedir (Aytaş, 2019). Yağmurla ilgili inanışlarla bağlantılı olan kaz çok öterse yağmur yağacağı düşünülmektedir.

Hava durumuyla ilgili olarak hayvanların davranışları gözlemlenerek fikir yürütülmektedir. "Yağmur ve hava hareketleri, hayvanlar üzerindeki yüksek ve düşük sıcaklık baskıları ile davranışları değiştirebilir. Sağanak yağmur ve hava hareketi, soğuk çevre koşullarında vücut ısısının saklanmasına karşı etkili olduklarından zararlıdır. Hayvanlar bu gibi durumlarda barınak arayarak yağmur ve rüzgârdan kaçınırlar." (Demirören, 2002). Davranışları gözlemlenen hayvanlardan biri olan kedinin havaya bakarsa yağmur yağacağına, ateşe bakarsa havanın güneşli olacağına inanılır. Bu bağlamda, hava yağmuru, ateş ise güneşi sembolize eder.

Su, yağmur gibi tabiat nimetleri ile bağlı olarak mukaddesleştirilen efsanevi kurbağa tipi yavaş yavaş verimlilik ve bereket sembolüne dönüşmüştür (Corayev, 2000). Gökle bağlantısı olması nedeniyle yağmurla ilgili uygulamalarda verimlilik sembolü olan kurbağa kulanma geleneği ortaya çıkmıştır (Corayev, 2000). Bu özelliğinden dolayı canlı kurbağanın veya sembolik olarak kurbağa yerine herhangi bir nesnenin ana gereç olarak kullanıldığı yağmur yağdırma törenleri yaygınlık kazanmıştır (Düzgün, 1999). Kurbağalarla ilgili araştırmalar, onların çiftleşmesi ve yumurtlaması ile bağırması arasında bir ilgi olduğunu göstermiş aynı zamanda yağmurlu havalarla da bağlantılı olduğu belirtilmiştir (Başgöz, 1986).

Kutsal kabul edilen hayvanlardan biri de örümcektir. Örümceğin öldürülmesi günah olarak düşünülmektedir. Hz. Muhammed Mekke'den Medine'ye göç ederken saklandığı mağaranın önüne örümcek yuva yapınca, Hz. Muhammed düşmanlardan örümcek ağı sayesinde gizlenmiştir. Kutsal olarak düşünülen hayvanlardan biri olan örümceklerin ağ kurduğunda yağmur yağacağına inanılmaktadır.

Türkiye'de başka bir halk inanışında, solucanların toprağın üstüne çıkıp gezmesi yağmur yağacağı şeklinde yorumlanır. Solucanlar vücut yüzeyiyle solunum yapar, havanın oksijenini kullanırlar. Solucanların yağıştan sonra yüzeye çıkma nedeni nemli havanın toprakta oyuk açması ve aniden suyun yükselmesidir (Graham, 1988).

Türk kültüründe bereketi sembolize eden tavuk, On iki hayvanlı Türk Takvimi'nde yıllara verilen isimlerden biridir. Bereket sembolü olan tavuk yağmur yağmasıyla bağlantılıdır. Tavukların bitlenmesi yağmur yağacağı şeklinde yorumlanmaktadır. İlbaharda bitler azalmakta yazın ise neredeyse kaybolmaktadır (Meguini, 2018).

Turna, Asya mitolojilerinde, zenginliği, serveti, refahı ya da uzun yaşamı, ölümsüzlüğü simgeleyen kuştur (Korkmaz, 2008). Gök Tanrı tasavvuru dışındaki ilâhlardan biri olarak hikmet sahibi ruhu temsil ettiği kabul edilmektedir. Koruyucu ruhları temsil eden kuşlardan biri olan turnanın tüyleri uğur, bereket olarak kullanılmaktadır (Elçin, 1997). Turna kuşu, denize doğru uçarsa yağmur yağacağına inanılmaktadır.

"Eski Çin ve Uygur takviminde Nisan ayı yılan motifi ile gösterilmiştir. Nisan bol yağmurlarıyla bereket ayıdır. Yağmur sularının şifa vericiliğine inananlar olduğu gibi, yılanın uğur, mutluluk, sağlık getirdiğine inananlar da vardır." (Başar, 1978, s. 44). Hayatın, canlılığın, yeniden doğuşun sembolü olan yılanla ilgili çok sayıda inanış mevcuttur. Yağmur törenlerinde kullanılan hayvanların çoğu eski Türk kültürü ile ilgilidir.

Angut Kuşu

Angut kuşlarının ayaklarını hızla yere vurup anormal şekilde ötmeleri yağmur yağacağına işarettir (Odabaşı, 1999, s. 98)

Arı

Arılar kovana giriyor ve çıkmıyorlarsa ya da kovandan uzaklaşmıyorlarsa yağmur yağar (Tan, 1976, s. 261)

Arılar kovanlarından uzaklaşırsa yağmur yağar (Tan, 1976, s. 261)

Arılar sabah sürüler halinde başlara yayılırsa yağmur yağar (Tan, 1976, s. 261)

Arılar çoğaldığında yağmur yağar (Artun, 1998, s. 75)

Arıların aniden kovanlarına dönmesi yağmur yağacağına işaret olarak kabul edilir (Fındıkçı, 1983, s. 18)

At

At kulaklarını diktiğinde yağmurun yağacağına inanılır (Akyol, 2006, s. 24)

Balık

Balıklar sudan dışarı zıplarlarsa yağmur yağar (Tan, 1976, s. 261)

Kurbağa, balık, yağmurların çok olacağına işarettir (Madırlı, 1973, s. 89)

Yunus balıklarının genellikle su yüzünde görünmesi yağmur yağacağına işarettir (Odabaşı, 1999, s. 99)

Baykuş

Eğer baykuş "guuk, guuk" diyerek uzun uzun öterse hava kötü olacak demektir. Şayet "kukumav, kukumav" diyerek öterse hava iyi olacak demektir (Şenyıldız, 1980, s. 98)

Baykuşun ötmesi yağmurun yağmasına delâlet eder (Sındı, 1988, s. 96)

Baykuş akşamdan öterse kuraklığa, horoz akşamdan öterse yağışa delalettir (Aksu, 1998, s. 73)

Baykuş farklı öterse yağmur yağar (Kılıç, 2003, s. 333)

Baykuşlar ince ince öterse yağmur yağar (Tan, 1976, s. 261)

Çakal

Çakallar ulumaya başlayınca hava açacak, gün güneş olacak demektir. (Başka bir inanca göre yağmur yağarmış) (Eyüboğlu, 2007, s. 172)

Eşek

Eşeğin kuyruğu aşağıya doğru eğik olursa yağmur yağacağına inanılır (Yılmaz, 1980, s. 143)

Eşeklerin devamlı kulak oynatmaları yağmur yağacağına işarettir (Odabaşı, 1999, s. 98)

Fare

Fareler çok gürültü yapıyorlarsa yağmur yağar (Tan, 1976, s. 261)

Güvercin

Güvercinlerin güvercinliğine sık sık girmeleri yağmurun yağacağına işarettir (Odabaşı, 1999, s. 98–99)

Horoz

Horoz hava açıkken öterse havanın yağacağına, kapalıyken öterse açacağına işarettir (Aksu, 1998, s. 87)

Horoz gündüz öterse yağmur yağar (Aksu, 1998, s. 87)

Horozlar gece yarısından sonra öterse yağmur yağar (Tan, 1976, s. 260)

Horozlar akşamdan öterse yağmur yağar (Tan, 1976, s. 260)

Horozların vaktinden evvel ötmesi yağmurun yağacağına işarettir (Odabaşı, 1999, s. 99)

Horoz öttüğünde yağmur yağar (Artun, 2005, s. 248)

Kaplumbağa

Kaplumbağa ters dönerse yağmur yağarmış (Can, 1982, s. 23)

Kaplumbağanın ayağının yere basmadığı zaman yağmur yağacağına inanılır (Kılıçoğlu, 1986, s. 112)

Kurak mevsimlerde, kaplumbağanın ters çevrilmesiyle yağmur yağacağına inanılır (Özcan, 1996, s. 115)

Kaplumbağa ters çevrilirse kurtulmak için Allah'tan yardım ister ve yağmur yağmasına neden olur (Kılıç, 2001, s. 420)

Karga

Kargaların bağırması, hep beraber dolanmaları havanın yağacağına işarettir (Şahin, 2000, s. 53)

Gargaların havada telaşlı bir şekilde uçuşmalarıyla, o bölgede şiddetli yağmur yağacağına inanılır (Özcan, 1996, s. 111)

Kapalı havalarda; kargalar, havada telaşlı telaşlı uçuşmaya başlamasıyla yağmur yağacağına inanılır (Özcan, 1996, s. 111)

Kargalar toplu halde ve ses çıkararak uçarlarsa, yağmurun yağacağına veya havanın bulutlu olacağına inanılır (Kalafat ve ark., 2011, s. 99)

Kargalar grup halinde güneyden kuzeye doğru giderse yağmur yağar (Tan, 1976, s. 261)

Karınca

Karıncaların hepsi yuvadan dışarı çıkarlarsa yağmur yağar (Şahin, 1979, s. 73)

Karıncaların gizlenmesi yağmur yağacağına delalettir (Sezgin, 1986, s. 121)

Karıncaların telaşla yuvalarına çekilmesi yağmurun yağmasına işarettir (Gelmez, 1986, s. 43)

Karıncalar yuvalarından kaçarsa çok yağmur yağar (Tan, 1976, s. 261)

Karıncalar hazırlık yapıyor, dışarıdan yuvalarına taşıyorsa yağmur yağacaktır (Alpaslan, 1982, s. 287)

Karıncalar, toprak üzerine çok fazla çıkarlarsa yağmur yağacağına inanılır (Çetin, 2007, s. 42)

Bir evde çok karınca görülürse yağmur yağacağına inanılır (Günay, 1998, s. 434)

Kaz

Kazlar çok öterse yağmur yağar (Artun, 2005, s. 75)

Kazlar gagalarını tüylerinin altına sokarlarsa yağmur yağar (Artun, 2005, s. 75)

Kedi

Ocak başında yalanan kedi havaya bakarsa yağmur yağacağına, ateşe bakarsa havanın güneşli olacağına inanılır (Keskin, 1980, s. 81)

Kedi kuru ağacı tirmalarsa hava yağar (Zor, 1986, s. 84)

Kedi ayağına tükürüp yüzünü yıkadıktan sonra ateşe bakarsa hava açık olur, kapıya bakarsa yağar (Yıldırım, 1988, s. 98)

Kedinin yüzünü yıkaması, havanın yağacağı, ya da bulutlanacağı, güneş olmayacağı biçiminde yorumlanır (Yılmaz, 1978, s. 8256)

Kedi güneşe karşı oturup sırtını yalarsa yağmur yağar, arkasını yalarsa hava açılır (Sadı, 1933, s. 209)

Kedi sağ ayağını yalarsa yağmur yağacağına inanılır (Köse, 2001, s. 156)

Kedi, ön ayaklarını yalar, yüzünü siler ve kibleye bakarsa yağmur yağar (Tan, 1976, s. 260)

Kedi, durduğu yeri tirmalarsa yağmur yağar (Tan, 1976, s. 260)

Kedi sağ ayağını yalarsa yağmur yağar (Tan, 1976, s. 260)

Kedi yalanınca yağmur yağar (Artun, 2008, s. 308)

Keçi

Geçinin kuyruğunu bacaklarının arasına almasıyla yağmur yağacağına inanılır (Aydın, 1972, s. 146)

Keçiler silkinir ve kuyruklarını titretirse yağmur yağacağına inanılır (Tan, 1976, s. 261)

Keçiler kuyruğunu sarkıtırsa yağmur yağar (Tan, 1976, s. 261)

Keçinin kuyruğunun zamansız olarak dikilmesinden yağmur yağacağına inanılır (Fındıkçı, 1983, s. 18)

Kelebek

Kelebeğin çok olması kuraklığa işaret sayılır (Köse, 2001, s. 156)

Keklik

Keklik çok öterse yağmur çok yağarmış (A. Şahin, 1979, s. 73)

Kırlangıç

Kırlangıçlar yüksek uçarsa yağmur yağar (Artun, 1998, s. 75)

Kırlangıç engin uçarsa yağmur yağar (Karakaş, 2007, s. 504)

Kırlangıçlar alçaktan uçarlarsa yağmur yağar (Tan, 1976, s. 261)

Koyun, Kuzu

Koyun ve keçiler topluca yatarlarsa yağmur yağacak demektir (Demirdağı, 1989, s. 83)

Kuzular koyunların arkasından melemezse yağmur yağmaz (Balkır, 1935, s. 11)

Koyunların olağanüstü sıçramaları ve birbirine tos vurmaları yağmur yağacağına işarettir (Odabaşı, s. 98)

Kurbağa

Kurbağalar akşama doğru toplu halde ötmeye başlarsa yakın günlerde yağmur yağacağına işarettir (Açııcı, 1980, s. 85)

Kurbağalar toplu halde viraklarsa yağmur yağacak denir (Olu, 2010, s. 245)

Mayıs ayı içinde yağmurla beraber küçük kurbağaların yağmasını iyiye yormazlar. O yılın zor bir yıl olacağı inancı vardır (Karadeniz, 2000, s. 31)

Kurbağaların çok ses çıkarması yağmurun yağmasına işarettir (Gelmez, 1986, s. 43)

Dere kenarında kurbağalar çok öterse yağmur yağacağına inanılır (Özcan, 1996, s. 111)

Kurbağa öterse yağmurun yağacağına inanılır (Tan, 1976, s. 261)

Adı Belirtilmeyen Kuşlar

Kuşlar fazla ötmeye başlarsa yağmur yağar (A. Şahin, 1979, s. 73)

Tilkilerin ve kuşların normal dışı ulumaları yağmur yağacağına işarettir (Odabaşı, s. 98)

Leylek

Leylek geliminde (Mart-Nisan) havanın yağmurlu ve rüzgârlı olacağı, ancak bunun uzun sürmeyeceği ve bir günde eski haline döneceği kabul edilir (Köse, 2001, s. 156)

Ördek

Ördekler neşeyle suya girer çıkarsa yağmur yağar (Artun, 1998, s. 75)

Örümcek

Örümcekler ağlarını kurup işlerlerse yağmur yağar (Artun, 1998, s. 75)

Salyangoz

Uzun kurak yaz aylarında bir salyangozun yağmur için duvarlara tırmanırken çıkardığı yakarış sesine insan kalbinin dayanamayacağı kadar hazin olduğu ifade edilir (Kalafat ve ark., 2011, s. 32)

Serçeler toplu halde oynaşır ötüşürlerse yağmur yağar (Tan, 1976, s. 261)

Sığır

Sığırlar ayaklarını geriye doğru salladılar mı yağmur çok yağar (Yıldırım, 1988, s. 98)

Bir yere bağlı olan öküzlerin başlarını kaldırıp burunlarını yalamaları yağmur yağacağına işarettir (Odabaşı, 1999, s. 98)

Öküzlerin duvarı yalaması yağmur yağacağının delaleti kabul edilir (Çınar, 2007, s. 199)

İnek ahır duvarını yalarsa yağmur yağar (Karakaş, 2007, s. 504)

Sığircık Kuşu

Sığircık kuşları ağaçların tepesinde toplanırsa yağmur yağar (Tan, 1976, s. 261)

Sinek

Yaz günlerinde sinekler insana fazla musallat olur, ısırırlarsa, yağmur yağar (Zor, 1986, s. 86)

Sinekler acı ısırınca yağmur yağar (Yıldırım, 1988, s. 98)

Çevrede sineklerin çoğalması, sık sık insanlara bulaşmaları, çok ısırılmaları, çok acıtmaları gibi durumlar havanın bozacağına ya da yağacağına delil sayılır (Yılmaz, 1978, s. 8256)

Yazın sinekler kapalı yerlere hücum ederlerse yağmur yağar (Tan, 1976, s. 261)

Sinekler alçaktan uçarsa yağmur yağar (Tan, 1976, s. 261)

Sinekler grup halinde uçarsa yağmur yağar (Artun, 1998, s. 76)

Solucan

Soğulcanlar meydana çıkar, sürünürse yağmur yağar. (Balkır, 1935, s. 11)

Solucanlar toprağın üstüne çıkıp gezerlerse yağmur yağar (Tan, 1976, s. 261)

Solucanlar toprağı yukarı doğru itip başlarını deliğın ucuna getirirlerse yağmur yağar (Tan, 1976, s. 261)

Solucanlar yerden çok çıkarsa yağmur yağacağına inanılır (Günay, 1998, s. 434)

Tarla Kuşu

Tepeli tarla kuşu yerden kalkıp kazık tepesine konar ve öterse yağmur yağar (Tan, 1976, s. 261)

Tavuk

Tavuklar tüylerini temizledikleri gün yağmur yağarmış (Görmüş, 1972, s. 205)

Tavuklar kaşındığı zaman yağmur yağarmış (Küleri, 1972, s. 183)

Tavuğun bitlenmesi yağmur yağacağına delalet eder (Zerman, 1979, s. 29)

Tavukların bir yere çöküp tüylerini gagalamaya başlaması havanın yağacağına delalet eder (Zor, 1986, s. 84)

Tavukların bitlenmesi, gagalarının ucuyla bedenlerini gagalamalarıdır. Bu gagalamalar ya gerçekten bitten ya da türlü kaşıntılardan olabilir. Tavuk eğer yağmur istenmeyen bir mevsimde bitlenirse yağmur yağmaması için onlara engel olmaya çalışılır (Yılmaz, 1978, s. 8257)

Tavuklar erken tünemek isterlerse yağmur yağar (Tan, 1976, s. 260)

Tavuklar toprakta yuvarlanırlarsa yağmur yağar (Tan, 1976, s. 260)

Tavuklar barınmak için yer arıyorsa yağmur yağacaktır (Alpaslan, 1982, s. 287)

Bir yerde toplanan tavukların toz içinde kalmaları yağmur yağacağına işarettir (Odabaşı, 99)

Tavuklar bitlenir yerde sürünürse yağmur yağar (Findıkçı, 1983, s. 18)

Teke

Tekenin daşşığı terlerse çoban, fırtınalı yağmurun geleceğini kestirir ve koyunları toplayarak mağaraya koşar (Öcal, 1970, s. 254)

Tekeler gırışmaya başladığı zaman yağmur yağacağına inanılır (Karanlık, 1981, s. 84)

Tilki

Tilkilerin ve kuşların normal dışı ulumaları yağmur yağacağına işarettir (Odabaşı, s. 98)

Turna

Turna kuşu denize doğru uçarsa yağmur yağar. Eğer dağa doğru uçarsa havam açar (Şişman, 1994,s. 80)

Yağmur Böceği

Yağmur böceği: (gelin böceği) Yağmur olacağı sene pek çok olur. Aslında gelin imiş. Güveyi namaz kılarken hakka yalvarmış da Allah kanatlandırmış, uçu vermiş. Güveyi aramış da gelini bulamamış. Elimize korus, severiz uçururuz (Koşay, 1935, s. 172)

Yağmur Kuşu

Ötüşüyle yağmuru, kötü havayı ya da ölümü getireceğine inanılır (Örnek, 1973, s. 67)

Yusuf Kuşu

Yusuf kuşu öttüğünde hava yağmurlu ise havanın açılacağına, açık ise yağmurlu ve fırtınalı olacağına inanılır (Keskin, 1998, s. 73)

Sonuç

Hayatın devam edebilmesi için insanlık tarihi boyunca suya gereksinim duyulmuştur. İlkel toplumlar avcılıkla geçimlerini sürdürürken daha sonra yerleşik hayata geçen insanlar tarım ve hayvancılıkla uğraşmışlardır. Yağmurun yağmadığı zamanlarda, suya olan ihtiyaçlarını gidermek için bu durumla kendileri baş etmeye çalışmışlardır. Yağmur yağması için büyü yoluna başvuran ilkel insanların gözlemleri hayvan davranışlarıyla ilişkilendirilmiştir.

Köklü bir kültüre sahip olan Türkiye'nin farklı yerlerinde benzer inanışlarla karşılaşmaktayız. Kültür içerisinde bu inanışların devam ettiğini görmekteyiz. Nesilden nesile aktarılan bu kültürel miras varlığını hâlen korumaktadır. Çalışmada adı belirtilmeyen kuşlarla birlikte otuz dokuz hayvanla ilgili inanış tespit edilmiştir. Bu çalışma, hayvanlarla ilgili inanışların eski Türk inanışları ile bağlantılı olduğunu göstermektedir. Hayvanlar gözlemlenerek yağmur ile ilgili doğa olayları önceden tespit edilebilmektedir. Hayvanların yağmur ile ilişkilendirilmesi kuraklığın ya da yağışın olduğu dönemlerde insanlar için oldukça önemli bir veri olmuştur.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Declaration of Interests: The author has no conflicts of interest to declare.

Funding: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Açııcı, A. (1980). *Acarmantaş Köyü Folkloru* (Yayımlanmamış Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aksu, E. (1998). *Samsun Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Akyol, N. S. (2006). *Adana (Merkez) Halk Kültüründe Halk İnançları Bayramları ve Törenler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alpaslan, İ. (1982). *Atatürk Yılında Ağrı*.
- Artun, E. (1998). *Tekirdağ Halk Kültürü Araştırmaları*. Tekirdağ Genç Yöneticiler ve İş Adamları Derneği Yayınları.
- Artun, E. (2005). *Türk Halkbilimi*. Kitabevi.
- Artun, E. (2008). "Tekirdağ'da Adet ve İnanışlar", *Halk Kültürü Araştırmaları*. Kitabevi Yayınları.
- Aydın, C. (1972). *Hakkari Çukurova Folkloru* (Yayımlanmamış Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Aytaş, G. (2019). "Kültürel Bir Form Olarak Türkülerde Kaz". *AKAD*, (10–11), 75–89.
- Balkır, O. (1935). *Balıkesirde Halk İnanmaları*.
- Başar, Z. (1978). *Halk Hekimliğinde ve Tıp Tarihinde Yılan*.
- Başgöz, İ. (1986). "Çömçe Gelin Bir Anadolu Yağmur Töreninin Kökeni ve Dağılımı Üzerinde Bir Araştırma" Folklor Yazıları. Adam Yayınları.
- Bıldır Olu, F. (2010). *Dursunbey Yöresi Halk Edebiyatı ve Halk Bilimi Ürünleri*. Dursunbey Belediyesi Yayınları.
- Can, İ. (1982) *Bayram Folkloru* (Yayımlanmamış Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Clarke, D. ve ark. (2018) "Predictive Modelling of Honey Bee Foraging Activity Using Local Weather Conditions", *School of Biological Sciences*, (49), 386–396.
- Corayev, M. (2000). "Özbeklerin Rüzgâr İle İlgili Mitolojik Tasavvurları 'Haydar Kültü'". In *Uluslararası Dördüncü Türk Kültürü Kongresi Bildirileri 4–7 Kasım 1997*. Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Çelik, A. (2001). "Afganistan'daki Hazara Türkleri İle Doğu Karadeniz Bölgesindeki Çepni Türkleri Arasında Yaşayan Halk İnanmaları Üzerine Bir Mukayese Denemesi", *Milli Folklor*, 7 (50), 9–21.
- Çetin, N. (2007). *Adıyaman İli ve Çevresindeki Manevi Halk İnançlarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çınar, A. A. (2007). *Muğla ve Çevresi Sözlü Kültürü ve Toplumsal Değerleri*. Muğla Belediyesi Yayınları.
- Demirdağı, G. (1989). *Mut (İçel) Kasabası Folkloru* (Yayımlanmamış Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Demirören, E. (2002). *Hayvan Davranışları* (1. Baskı). Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları.
- Düzgün, D. (1999). *Erzurum Köy Seyirlik Oyunları*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Eberhard, W. (1987). *Çin Tarihi* (2. Baskı). Türk Tarih Kurumu Yayınevi.
- Elçin, Ş. (1997) "Türk Destan, Masal ve Hikâyelerinde Atla İlgili İnanışlar". *Halk Edebiyatı Araştırmaları 2*. Akçağ Yayınları.
- Eyüboğlu, İ. Z. (2007). *Anadolu İnançları*. Derin Yayınları.
- Fındıklı, S. (1983). *Kayseri İli Yahyalı İlçesi Gesteliç Köyü ve Çevre Değişik Köylerindeki Halk İnançları*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
- Gelmez, Ş. (1986). *Serik ve Anamur Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Görmüş, Ş. (1972). *Azap Köyü Folklor ve Etnografyası*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Graham, J. B. (1988). "Ecological and Evolutionary Aspects of Integumentary Respiration: Body Size, Diffusion, and the Invertebrate", *Physiological Research Laboratory and Marine Biology Research Division, Scripps Institution of Oceanography*, (28), 1031–1045.
- Günay, H. (1998). "Giresun Yöresinde Bazı İnanışlar", *Giresun Kültür Sempozyumu 30–31 Mayıs 1998* (ss. 431–436). Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No: 2.
- Kalafat, Y. ve ark. (2011). *Türk Kültürlü Halklarda Türk Tatar Halk İnançları*. Berikan Yayınevi.
- Karadeniz, S. (2000). *Ordu İli Gökömer Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Karakaş, A. (2007). "Çukurova Yöresinde Yağmur Duası Gelenekleri", *Yağmur Duası Kitabı*, (Haz. M. Sabri Koz). Kitabevi Yayınları.
- Karanlık, M. (1981). *Kıralan (Karaisalı-Adana) Köyü Folklorundan Örnekler* (Yayımlanmamış Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Keskin, H. (1998). *Isparta ve Civarında Yaşayan Halk İnançları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keskin, Y. (1980). *Tirebolu Folkloru* (Yayımlanmamış Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Kılıç, H. Ç. (2003). *Türk Kültüründe İnanç ve İnanışlar* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılıçoğlu, P. (1986). *Mezitli Kasabası (İçel) Folklorundan Örnekler* (Yayımlanmamış Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

- Kobya, E. Ş. (2014). *Türkiye'de Yağmur Törenleri ve Yağmurla İlgili İnanışlar* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Korkmaz, E. (2008). *Eski Türk İnançları ve Şamanizm Terimleri Sözlüğü*. Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- Koşay, H. (1935). *Ankara Budun Bilgisi*.
- Köse, F. N. (2001). *Burdur ve Yöresi Halk Bilimi Ürünlerinde Eski Türk İnançlarının İzleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Küleri, M. (1972). *Merdiven Köyü Folklor ve Etnografyası*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Madırlı, S. (1973). *Erzurum Ortuzu Folkloru* (Yayımlanmamış Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Meguini, M. N., Righi, S., Zeroual, F., Saidani, K., & Benakhla, A. (2018) "Inventory of lice of mammals and farmyard chicken in North-eastern Algeria", *Veterinary World*, (11), 386–396.
- Mollaibrahimoğlu, Ç. (2008). *Anadolu Halk Kültüründe Hayvanlar Etrafında Oluşan İnanç ve Pratikler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Odabaşı, A. S. (1999) *Geçmişten Günümüze Konya Kültürü*. Selçuklu Belediyesi Kültür Müdürlüğü Yayınları No: 13.
- Öcal, T. (1970). *İğdir Folkloru ve Etnografyası* (Yayımlanmamış Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Ögel, B. (2010). *Türk Mitolojisi I*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Örnek, S. V. (1973). *Budunbilim Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özcan, S. (1996). *Tokat İli Pazar Yöresi Gelenek, Görenek ve İnançları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, Ö. (2009). *Folklor ve Mitoloji Sözlüğü*. Phoenix Yayınevi.
- Sadi, R. (1933). *Halk Bilgisi Haberleri*, (21–22), 209–210.
- Sezgin, H. (1986). *Çanakkale (Çardak) Nahiyesi Folkloru* (Yayımlanmamış Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Sındı, S. (1988). *Akhisar Halk Edebiyatı ve Folklorundan Örnekler* (Yayımlanmamış Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Şahin, A. (1979). *Başdere (Ermeneç/Konya) Kasabası Masalları ve Halk İnançları* (Yayımlanmamış Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Şahin, D. (1979). *Burdur Folklorundan Örnekler* (Yayımlanmamış Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Şahin, Y. (2000). *Doğankent Folkloru* (Yayımlanmamış Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Şenyıldız, İ. (1980). *Aşağıdemirci Köyü (Biga) Folkloru* (Yayımlanmamış Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Tan, N. (1976). "Türkiye Hava Meteorolojisinde Hava Tahmini", *I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV-Gelenek-Görenek ve İnançlar*, (ss. 249–282). Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 21.
- Turan, Osman (1941) *Oniki Hayvanlı Türk Takvimi*. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Yıldırım, F. (1988). *Çamlıhemşin Folkloru ve Halk Edebiyatı Örnekleri*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Yılmaz, D. (1980). *Karaman Folkloru, Erzurum ve Torul Folklorundan Örnekler*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Yılmaz, S. (1978). "Akçaabat'ın Akçaköy'ünde İnanmalar -I-", *Türk Folklor Araştırmaları*, 18 (344), 8256–8258.
- Zerman, A. (1979). *Bahçecik Köyü Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Zor, A. (1986). *Tirebolu Folkloru*, (Yayımlanmamış Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.